Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority

Notat

Til: Overvåkingsgruppa v Signe Nybø
Fra: SLF v JKo
Dato: 10.10.2006
Vår referanse: 200402174-/312.4
Kopi til: Aud Børset, Bjørn Huso

Vurdering av LMDs lovverk mht å pålegge overvåking

Overvåkingsgruppa ber om en vurdering fra de ulike sektorer av lovverk som kan benyttes til å pålegge overvåking. Jf referat av 16. møte i Overvåkingsgruppa, av 12.09.06 – sak 5.

> Her heter det *: Det er nødvendig å vite hvilke muligheter som finnes for å kunne pålegge overvåking når miljøtilstanden ikke er god, eller for å følge opp effektene av tiltak som settes inn for å forbedre miljøtilstanden. DN har utredet om sine lovverk kan benyttes til å pålegge overvåking. De øvrige i gruppa skal gjøre det samme innen 17. okt. NGU var noe i tvil om de hadde relevante lovverk. DN kontakter SLF for å få landbruk til å vurdere om de har lovverk som kan brukes i denne sammenheng. Mattilsynet utreder eget lovverk, så SLF trenger ikke å se på Mattilsynets lovverk.*

<u>Generelt</u>
Et prinsipp i forbindelse med implementering av rammedirektivet i Norge er forutsetningen om at dagens sektoransvar og oppgavefordeling skal være uforandret. Dette formoder vi innebærer at sektoransvaret knyttet til forvaltning av vannressursene ligger under MD og OED. Sektoransvar-prinsippet innebærer at alle departementer skal vurdere miljøkonsekvenser av aktiviteten på sine områder og bidra til å forebygge eller løse miljøproblemer. Med sektoransvar i landbruket forstår vi en arbeidsdeling i forvaltningen der LMD med underliggende etater primært har ansvar for å fremskaffe data om landbruksutslipp (bl.a. næringsstoffer, partikler og plantevernmiddelrester), utrede og iverksette tiltak.
FSB-prinsippet innebærer at det er den enkelte virksomhet (for eksempel et jordbruksforetak) som påvirker miljøet som skal bære kostnader med å forebygge, evt gjenopprette, ved uønsket miljøpåvirkning.

Overvåkingsprogrammet JOVA er et viktig element i landbrukets sektoransvar i denne sammenheng. JOVA er et nasjonalt overvåkingsprogram i landbruksdominerte nedbørfelt og har til formål å dokumentere miljøeffekter av landbruksdrift og omfatter erosjon, næringsstoffer og pesticider. Programmet legger vekt på å dokumentere tap av jord og næringsstoffer til vann, og forekomst av pesticider i vann, og ser på endringer over tid bl.a. relatert til endringer i driftspraksis. JOVA data benyttes til å beregne utslipp fra landbruket og effekter av disse.

Rapportering

Data om jordbruksforurensning, og opplysninger om jordbrukets miljøinnsats, rapporteres i ulike sammenhenger, nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder bl.a.

Nasjonalt.

- Til Landbruks- og matdepartementet, herunder jordbruksforhandlingene
- Innspill til SFT og NIVA for utarbeidelse av TEOTIL-rapporten
- SSB for utarbeidelse av rapporten Jordbruk og miljø

Internasjonalt

- Nitratdirektivet
- Nordsjøavtalen

Lovverk i jordbruket

Aktuelle lovverk på miljøområdet i landbruket er bl.a.

- Lov om jord (Jordlova)
- Lov om plantevernmmidler (Mattilsynet)
- Forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav (Mattilsynet)
- Forskrift om plantevernmidler (Mattilsynet)
- Forskrift om gjødslingsplanlegging
- Forskrift om miljøplan (følger internkontrollprinsippet)
- Forskrift om nydyrking

I tillegg til disse juridiske virkemidlene har landbruket økonomiske virkemidler som fremgår av de ulike forskrifter om tilskudd.

Relevant lovverk mht landbruk og miljø er også Forurensningsforskriften under MD, som bl.a. regulerer bakkeplanering.

Vurdering av lovverk mht mulighet for å pålegge overvåking

Det er verken hensiktsmessig eller praktisk gjennomførbart å knytte pålegg om overvåking til hvert enkelt jordbruksforetak (mer enn 50 000). Men sektoransvaret følges opp bl.a. ved at Landbruks- og matdepartementet over sitt budsjett bevilger midler til overvåkingsprogrammet JOVA. Det er nødvendig å bruke modeller og beregninger for å anslå miljøeffekter fra landbruksdrift. Slike modeller må bygge på forskningsdata som bl.a. fremkommer i JOVA. Næringsstoffenes kretsløp omfatter svært kompliserte biologisk prosesser, og overvåking av landbruksforurensning krever stor kunnskap for å gi riktige målinger. Overvåking må derfor utføres av kompetente forskningsmiljøer som har grunnlag og kunnskap for å tolke data.

I forbindelse med jordbruksoppgjøret skjer det en årlig evaluering av miljøinnsatsen i jordbruket. Som bakgrunn for dette benyttes bl.a foreliggende data om tiltaksgjennomføring og effekter, slik de bla. fremkommer i tilskuddsdata, rapporten ”Jordbruk og miljø-resultatkontroll jordbruk”, JOVA-data osv. Dette gir faglig grunnlag for å innrette de økonomiske virkemidlene slik at de bidrar til å fremme driftspraksis og – måter som ivaretar hensynet til miljøet. Det gir også grunnlag for bedre målretting av de mer spesielle miljøvirkemidlene, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Det avsettes også FoU midler over Jordbruksoppgjøret og LMDs budsjett for å utvikle miljøvennlig jordbruksproduksjon.

I noen tilfeller er det krav om konsekvensutredning. Dette er bl.a tilfelle for større nydyrkingsarbeider (over 200 daa). Dette er knyttet til enkeltsaker, og er ikke en mer generell anledning til å pålegge overvåking.

Etter Jordlovens § 11 kan departementet gi forskrifter om drift av jordbruksareal for å sikre en miljøforsvarlig drift. Slike forskrifter kan bl.a ha som formål å hindre erosjon og regulere bruk av innsatsvarer i produksjonen. (Jf Forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav, Forskrift om gjødslingsplanlegging) Overvåking er imidlertid ikke omtalt i denne sammenheng. Forskrifter med hjemmel i Jordlova, de økonomiske virkemidlene og annet vil utfylle hverandre som styringsverktøy.

Konklusjon

Landbrukets juridiske virkemidler og regelverk er ikke innrettet for å knytte pålegg om overvåking til de enkelte jordbruksforetak.